

politikusok választási szabadsága viszonylag nagy, ez akkor sem foglalná magában, hogy piszkos kezek típusú dilemmák sincsenek.

4. Futólag megemlítenék egy másikat is. Könyvemben azt írom, a kívülállóknak nem szabad pálcát törnie Sophie fölött; történetére „*félelem és szánalom*» a helyes válasz, nem megvetés”. Stern ezt elutasítja. Szerinte „*a szánalom minden formája megalázó*”, „*Aki más szánalommal illet, az a saját helyzetét kíváltságosnak tartja. [...] Ővele persze nem történhet meg, hogy szánalommal illetik.*” Majd a szánalom fogalmát egyértelműen a valláserkölcstartományába utalja: „*A pietas, jámborság és szánalom fogalmai a vallásban otthonosak.*” A szekuláris morál reakciója a megértés, mely „*részvétet és együttérzést tesz lehetővé*”. Attól tartok, félreértjük egymást. Először is, én a „szánalom” és a „részvét” szavakat egymás közeli szinonimáinak érzem. A szánalom megítélésem szerint olyan emberrel szemben indokolt, akinek az élete csődbe megy, aki össze-roppan a csapások alatt, és ugyanakkor nem hibás a katasztrófában, melynek áldozatául esik (vagy ha hibás is, vétké semmiképp nincs

arányban az elszenvedett csapásokkal). Másodszor, nem szánalomról, hanem félelemről és szánalomról beszélek, és itt a „félelem” épp arra utal, hogy egyenlők vagyunk, a katasztrófát elszenvedett ember sorsa arra figyelmeztet, hogy ami vele történt, velünk magunkkal is megtörténhet. Harmadszor, a „félelem és szánalom” fordulat így, idézőjelek közt szerepel könyvemben, nyilvánvaló utalással Arisztotelészre, aki a középkori keresztény és iszlám gondolkodásra roppant hatást gyakorolt ugyan, de vallási gondolkodónak mégsem nevezhető. Ahogy a „szelídség” nem specifikusan vallási erény attól, hogy a „krisztusi szelídség” az evangéliumi etika egyik központi fogalma, úgy a „szánalom” fogalmát sem teszi specifikusan vallási fogalomná az, hogy bizonyos használataiban vallásos felhangokkal színeződik át.

5. Gondolom, nem általában a szekularizált erkölcsi fogalmakra – például az emberi méltóság fogalmára – utal, hanem csupán a valláserkölcstartományban arra az alosztályára, melynek nem feleltethető meg szekuláris fogalomkészlet.

Rác Péter

HARMADIK PARTITA, BWV 1006

II. Loure

már soha egy nő és most hirtelen
kettő is, akivel fekszek

az egyiket elengedtem
sose nem láttam ennek előtte,
törölgette a kilincset, meg a tévét
mindig, nem nézte,
bár olyan ismerős volt
ahogy mondta a nevem

nem tudtam, hogy álom
 meg hogy az enyim ő,
 ha tudom, nem engedem el,
 és nem a fal tövében (mint kis
 sünt vagy macskát), ahol éppen
 lekúszik az árnyék, mint az ujjam, lassan
 hogy a tegnapi tócsán szikkadni látom
 nem az esőt, nyakán az izzadságcseppeket
 hanem a lábnyomát, ahogy jött

az ablakból már nem néz, az égből
 néz emma, amióta lehunyta a szemét,
 már egy hete – a másikkal
 fekszek – csak rá gondolok mindig

A „TÉLI LÉT” CÍMŰ DOSSZIÉBÓL

még él a emma
 azt hittük nem él
 reggel kicsit mozdulatlan volt
 de ki nem mozdulatlan reggel
 ki nem mozdul
 aztán nem kiönti-e az ajtón a vizet
 ebből is látja szomszéd úr
 él a emma csak én estem el
 mert a lavórnyi víz megfagyott
 lejtősen
 a jános is él
 no meg én is élek köszönöm
 még nem hiszik rólam hogy nem
 hogy kopogjam le fán háromszor
 tormay cecile ő nem él
 szaladok a szomszédhoz
 csináljon egy képet legyen egy utolsó képe
 a szomszéd úr is úgy járt évekig az anyjához
 géppel hogy lekapja frissen holtan
 kis örök mosollyal a száján
 aztán meguntá nem is tudom megvan-e
 halotti maszk is kéne mondom
 adok én neked mondja emma
 maszkot eriggy a dolgodra
 de adynak is van a szép nagy szemérről

ady más ady más
ki az az ady már megint te Lali
nem él már ja az más ady-más
a magda nem él meg a
tormay cecile ő nem él
már ezután
örökké

„AZ EMBER NULLA FOKBAN” CÍMŰ DOSSZIÉBÓL

már nem jön ki,
nem is hívom már
egy lavórt használ,
amit kiviszek aztán,
nézem a sárga lét, amíg hátraviszem
harmadik napja
nem zsörtöl,
apát hívja, meg Szultánt
én vagyok itt,
Lali,
mit csináljak, kérdem,

hideg van, de sosem kabátban,
kardigánokat húzott magára,
amikor kiment
köpenyben tett-vett,
mosogatott, gőz volt a keze
vagy rátapadt a képernyőre
szidta
az ember nulla fokban
ilyen
tanácstalan, viszket a
bőre

most csend van,
a testet viszik

nyissák a kaput